

Dyddiad y cyfarfod :	17 Tachwedd 2022
Pwnc	Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
Argymhelliad	Gofynnir i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth <ul style="list-style-type: none"> • dderbyn y diweddariad o'r camau gweithredu yn unol â gofynion y ddeddf ac i argymhell y Cynllun Deisebau i'r Cabinet • adnabod 2 neu 3 aelod i gynorthwyo gyda'r gwaith o ddatblygu protocol 'Cymorth a Gwasanaethau Ymchwil i Gyngorwyr'.
Swyddog Cyswllt:	Annes Sion, Arweinydd Tîm Democratiaeth

Beth yw'r cefndir ac ystyriaethau perthnasol?

1. Fel y gwyddoch bu i Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 dderbyn cyd-syniad brenhinol yn ôl yn nechrau 2021. Mae 9 Prif ran i'r Ddeddf sydd yn berthnasol i Awdurdodau Lleol.
2. Mae'r ddeddf wedi ei gosod o fewn y Gofrestr Risg Corfforaethol oherwydd ei arwyddocâd a rhaglen waith wedi ei osod a oedd yn arddangos yr ystod o dasgau sydd o ganlyniad i'r Ddeddf hon. Bu i dîm gweithredol o'r Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith a Gwasanaethau Cyfreithiol gael ei greu er mwyn cynnal y gwaith hwn i ddod ar darpariaethau yma yn weithredol.
3. Pwrpas yr adroddiad hwn yw i roi diweddariad i chi fel Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ar y camau gweithredu perthnasol a'r gwaith sydd wedi ei wneud yn unol â gofynion y ddeddf.

Strategaeth Cyfranogiad

4. Dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 – rhan 3, rhaid i awdurdodau lleol yng Nghymru gyhoeddi Strategaeth Cyfranogiad sy'n nodi'r ffyrdd y caiff pobl leol eu hannog i gymryd rhan ym mhrosesau'r Cyngor o wneud penderfyniadau.
5. Mae datblygu'r strategaeth ddrafft wedi bod yn waith mae'r tîm gweithredol wedi bod yn ei wneud dros y misoedd diwethaf. Pwysleisir y bydd y strategaeth yn esblygu ac yn gwella dros amser wrth i arferion da ddod i'r amlwg. Bydd y strategaeth hon yn amlinellu nod Cyngor Gwynedd i annog pobl i gymryd rhan yn y broses o wneud penderfyniadau.
6. Bydd y strategaeth yn pwysleisio nod y Cyngor o fod yn agored ac yn ymatebol i anghenion trigolion a chymunedau Gwynedd. Bydd hyn yn rhoi cyfle i bobl leol ddylanwadu ar bolisi a gwasanaethau a'u siapio. Ein

amcan yw creu diwylliant o bartneriaeth gyda'r cyhoedd sydd yn annog mynegi barn a chyfrannu.

7. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn gosod nifer o ddyletswyddau ar awdurdodau lleol o ran cyfranogiad. Sef:
  - I. Hyrwyddo ymwybyddiaeth o'r swyddogaethau y mae'r Cyngor yn eu cyflawni i drigolion a busnesau lleol ac i ymwelwyr.
  - II. Rhannu gwybodaeth am sut i ddod yn Aelod etholedig, neu'n Gynghorydd, ac am yr hyn y mae rôl y Cynghorydd yn ei gynnwys.
  - III. Sicrhau y gellir cael gafael haws ar wybodaeth am benderfyniadau sydd wedi'u gwneud, neu sydd i'w gwneud gan y Cyngor.
  - IV. Cynnig a hyrwyddo cyfleoedd i drigolion roi adborth i'r Cyngor, gan gynnwys sylwadau, cwynion a mathau eraill o sylwadau.
  - V. Hyrwyddo ymwybyddiaeth o fanteision defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i gyfathrebu â thrigolion i Gynghorwyr.
8. Mae'n ofynnol, yn unol a'r arweiniad, i'r Strategaeth Cyfranogiad fynd i ymgynghoriad cyhoeddus cyn iddo gael ei fabwysiadu. O ganlyniad, bwriedir cyflwyno adroddiad i Gabinet y Cyngor ym mis Rhagfyr yn gofyn am ganiatâd i fynd i ymgynghoriad cyhoeddus ar gynnwys y strategaeth yn Ionawr 2023. Byddwn yn cyflwyno canfyddiadau'r ymgynghoriad ynghyd ag unrhyw addasiadau yn y fersiwn derfynol o'r strategaeth i'r Cyngor Llawn ym mis Mawrth.

Cynllun Deisebau

9. Eto yn Rhan 3 o'r Ddeddf, mae'n ofynnol i'r Cyngor greu a chyhoeddi Cynllun Deisebau.
10. Mae deisebu yn un ffordd y gall unigolion, grwpiau cymunedol a sefydliadau gymryd rhan yn y broses ddemocrataidd. Mae'n ffordd y gall y cyhoedd godi materion sy'n peri pryder iddynt gyda'r Cyngor a chaniatáu i Aelodau Etholedig ystyried yr angen am newid.
11. Mae'r Cynllun (Atodiad 1) yn gosod y camau gall y Cyngor eu cymryd pan yn derbyn deiseb gan unigolion, grwpiau cymunedol a sefydliadau. Amlinellir beth yw'r gofynion o ran cyflwyno deiseb ddilys gan amlygu pwy all arwyddo y ddeiseb a sut y bydd y Cyngor yn cadarnhau deiseb ddilys. Bydd deisebau dilys fydd yn cael eu derbyn yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor gan gynnwys y camau gweithredu fydd i ddilyn.
12. Mae'n rhaid pwysleisio fod trefniadau statudol yn bodoli mewn ambell faes penodol, megis Ail Strwythuro Ysgolion a'r Maes Cynllunio ac NA FYDD deiseb yn cael ei derbyn tu allan i'r trefniadau hyn.
13. Yn dilyn derbyn eich sylwadau ar y Cynllun Deisebau heddiw byddwn yn cyflwyno'r Cynllun i'r Cabinet ddiwedd Tachwedd i'w argymhell i'w fabwysiadu gan y Cyngor Llawn ym mis Rhagfyr.

Cymorth a Gwasanaethau Ymchwil i Gynghorwyr

14. Mae'r ddogfen "llywodraeth Leol: Canllawiau i Brif Gynghorau" yn nodi'r canllawiau diweddaraf y mae'n rhaid i awdurdodau lleol roi sylw iddynt. Er bod y canllawiau ar ffurf dogfen ymgynghori ar hyn o bryd, ni ragwelir newid mawr ac felly rydym wedi rhoi sylw priodol iddynt.
15. Un o'r meysydd penodol dan sylw yw 'Cymorth a Gwasanaethau Ymchwil i Gynghorwyr'. Mae'r ddogfen yn nodi y dylai pob aelod etholedig allu cael gafael ar amrywiaeth o wybodaeth a chymorth. Mae'r ddogfen hefyd yn nodi mai cyfeirio Aelodau unigol at ffynonellau presennol o wybodaeth neu gyfleoedd hyfforddi sydd i'w cael eisoes sydd dan sylw yn y pecyn 'cymorth/ymchwil'.
16. Mae'n ofynnol i Bwyllgorau Gwasanaethau Democratiaeth sefydlu protocol neu set o reolau sy'n llywodraethu sut y dylai cynghorwyr ddisgwyl gallu cael mynediad at wybodaeth, a Gwasanaeth ymchwil sy'n deg a chymesur, gan osgoi unrhyw ddyblygu.
17. Mae protocol drafft wrthi'n cael ei ddatblygu. Byddai sicrhau mewnbwn tîm bach o gynghorwyr i gynorthwyo gyda'r drafft cyn ei gyflwyno i'r Pwyllgor yn werthfawr iawn. Gofynnir i'r Pwyllgor adnabod 2 neu 3 aelod i gynorthwyo gyda'r gwaith yma. Bydd yn golygu 1 cyfarfod, yn debygol ddechrau 2023.

Argymhelliad

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth

- dderbyn y diweddariad o'r camau gweithredu yn unol â gofynion y ddeddf ac i argymhell y Cynllun Deisebau i'r Cabinet
- adnabod 2 neu 3 aelod i gynorthwyo gyda'r gwaith o ddatblygu protocol 'Cymorth a Gwasanaethau Ymchwil i Gynghorwyr'.